

Rajavartiolaitoksen esikunta
Rajavalvonta- ja valmiusyksikön päällikkö,
everstiluutnantti Jussi Napola

11.5.2022

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

HE 63/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt Rajavartiolaitoksen asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta. Rajavartiolaitoksen esikunta toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Suomen turvallisuusympäristö on merkittäväällä tavalla muuttunut. Suomen rajaturvallisuuteen kohdistuvat ulkoiset riskit ovat kasvaneet pitkäaikaisesti, ja niiden kehityssuunta on negatiivinen. Valtioiden toisiin valtioihin kohdistama hybridivai-
kuttaminen on määrällisesti lisääntynyt ja keinovalikoimaltaan laajentunut. Tämän vuoksi on välttämätöntä kehittää valmiuslakia myös uudenlaisiin uhkien va-
rautumiseksi ja niihin vastaamiseksi.

Valmiuslakiin ehdotetaan uutta poikkeusoloperustetta, joka kattaisi erityisesti hybridiuhkia, mukaan lukien rajaturvallisuuteen kohdistuvat uhkat. Esityksen pe-
rustelujen mukaan myös laajamittainen välineellistetty maahantulo voisi yksinään
tai yhdessä muiden vaikuttamistoimenpiteiden kanssa muodostaa ehdotetun uu-
den poikkeusolon. Rajavartiolaitoksen esikunta pitää uutta määritelmää välttä-
mättömänä ja sisällöltään asianmukaisena. Poikkeusoloperusteiden ajantasaisuu-
den lisäksi on keskeistä, että viranomaisilla on poikkeusoloissa käyttöön otettavat
riittävät lisätoimivaltuudet. Esityksessä ei ehdoteta Rajavartiolaitokselle uusia it-
senäisiä lisätoimivaltuuksia lukuun ottamatta säännöksiä palvelussuhteen eh-
doista poikkeamisesta, irtisanomisoikeuden rajoittamisesta ja tiedotusten julkai-
suvelvollisuutta. Muiden viranomaisten toimivaltuudet hyödyttävät kuitenkin osin
myös Rajavartiolaitosta.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 17 a luku, joka sisältäisi toimivaltuudet rajatur-
vallisuuden sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Rajavartio-
laitoksen näkökulmasta keskeinen on 122 a § kuljetuspalvelun tarjoajan velvolli-
suudesta suorittaa muun muassa Rajavartiolaitoksen esittämiä kuljetuksia. Kulje-
tuksista määräisi liikenne- ja viestintäministeriö. Rajavartiolaitoksen esikunta pi-
tää säännöstä asianmukaisena. Hybridiuhkatilanteet voivat merkittäväällä tavalla
tilapäisesti lisätä viranomaisten kuljetustarpeita. Rajavartiolaitoksen esittämät
kuljetukset voisivat liittyä esimerkiksi rikoksesta epäiltynä kiinniotettujen tai

kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden kuljettamiseen rajanylityspaikoilta tai muualta raja-alueelta muuhun paikkaan. Poikkeusolot edellyttävät myös Rajavartiolaitoksen henkilöstö- ja materiaalmäärän lisäämistä sekä rajaturvallisuuden ylläpitoa tukevien rakennelmien, estelaitteiden ja valvontajärjestelmien rakentamista, mikä voi aiheuttaa merkittäviä kuljetustarpeita. Rajaturvallisuuden ylläpito poikkeusoloissa perustuu Rajavartiolaitoksen henkilökunnan sekä Rajavartiolaitoksen palvelukseen määrättyjen reserviläisten, varusmiesten ja vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien naisten, heille osoitettavan materiaalin ja heitä tukevien johtamis-, logistiikka- ja muiden järjestelmien käyttöön rajaturvallisuustehtävissä. Tarvittaessa Rajavartiolaitoksen henkilökunnasta ja Rajavartiolaitoksen palvelukseen määrätystä asevelvollisista muodostetaan Rajavartiolaitoksen johdossa toimivat rajajoukot. Rajavartiolaitos on myös valmistautunut vastaanottamaan ja käyttämään Euroopan raja- ja merivartiostaston osoittamia kansainvälisiä resursseja rajaturvallisuustehtäviin ulkorajoilla.

Rajavartiolaitoksen esikunta katsoo, että käsiteltävänä olevaa hallituksen esitystä tulisi täydentää vielä tavaroiden, kuljetusvälineiden, alueiden ja tilojen haltuunottoon sekä liikkumis- ja oleskelurajoituksiin liittyvillä Rajavartiolaitoksen itsenäisillä toimivaltuuksilla.

Esityksessä ehdotetaan lisätoimivaltuuksia lähtökohtaisesti vain lain 3 §:n uuden 6 kohdan mukaisiin poikkeusoloihin. Rajavartiolaitoksen lisätoimivaltuustarpeita muissakin poikkeusoloissa tulisi tarkastella pikaisella aikataululla. Tämä olisi välttämätöntä erityisesti sotilaallisen maanpuolustukseen liittyvien Rajavartiolaitoksen tehtävien vuoksi. Myös tältä osin lisätoimivaltuustarpeet liittyvät tavaroiden, kuljetusvälineiden, alueiden ja tilojen haltuunottoon, palvelussuhteen ehtojen rajoittamiseen sekä liikkumis- ja oleskelurajoitusten määrittämiseen.

Hallituksen esitykseen sisältyy ehdotus asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta, jonka mukaan reserviläisiä voitaisiin määrätä palvelukseen myös valmiuslain 3 §:n uuden 6 kohdan mukaisissa poikkeusoloissa. Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 30 §:n mukaan asevelvollisia ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995) tarkoitettuun asepalvelukseen otettuja voidaan määrätä koulutettavaksi Rajavartiolaitoksessa. Palveluun Rajavartiolaitoksessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä palvelusta Puolustusvoimissa säädetään. Säännös koskee siten myös Rajavartiolaitosta.

Uuden poikkeusoloperusteen soveltamiskynnys on melko korkea, mikä korostaa myös normaaliolojen lainsäädännön kehittämisen välttämättömyyttä. Sisäministeriössä on käynnissä lainsäädäntöhanke, jossa valmistellaan rajavartiolainsäädännön muutoksia muuttoliikkeen välineellistämistä koskevien tilanteiden paremmaksi hallitsemiseksi. Kaikista kiireellisimpiä muutostarpeita koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle mahdollisimman pian kevätistuntokauden aikana.